

Restituirea unei cuvântări uitate a Cuviosului Arsenie Boca

Sorin-Gabriel POMANĂ*

Abstract: This article proposes to bring back to light a forgotten teaching of hieromonk Arsenie Boca, one of the biggest Romanian hesychasts of the last century. This teaching, initially delivered through a conference to the clergy of Făgăraș Diocese in the spring of 1943, represents a summary of the topics that Father Arsenie Boca was developing during that period. These topics are also found in other of his writings, such as *Căderea Împărăției*, *Cuvinte vii* and *Scrieri inedite*. This article contains the full text of the conference delivered by Father Arsenie as well as an argument to prove the originality of the text based on external documents from the Archive of Ardeal's Mitropolity and internal arguments revealed by the text itself.

Keywords: clergy conference, Făgăraș, mission of the church, priesthood responsibility, marriage, adultery, passions

I

Între cei mai cunoscuți și căutați duhovnici români ai secolului trecut se numără și Cuviosul Arsenie Boca de la Sâmbăta și Prislop. Apreciat pentru harismele și pentru lucrarea duhovnicească începută la Mănăstirea Sâmbăta în anii '40, însuși Părintele Arsenie mărturisea: „*După câțiva ani de la călugăria mea și intrarea în preoție, mi s-a întâmplat un lucru pe care nu l-am urmărit: o mare influență în popor, o faimă de predicator și de preot...*”¹ Astfel că, deși nu dorea să fie cunoscut, se întâmplă contrariul, adică devine cunoscut și apreciat de preoți și de credincioși, care îl căutau la mănăstire sau îl invitau în parohiile lor pentru a se adăpa din „apa cea vie” (In 4, 11) ce se revărsa din belșug asupra lor.

* Sorin-Gabriel Pomană, PhD student of Faculty of Theology „Sf. Ier. Andrei Țaguna”, „Lucian Blaga” University in Sibiu; e-mail: soringabrielpomana@yahoo.ro.

¹ Declarație a Părintelui Arsenie din data de 16 iunie 1948, în ACNSAS, fond Informativ, dosar 2637, vol. 2, f. 311.

Descoperirea recentă a textului unei conferințe preoțești susținute de către Părintele Arsenie la Făgăraș în 31 martie 1943 – intitulată „Misticismul sau forțele naturale, care din acestea pot duce la o regenerare a neamului?” – în fondul de carte al Bibliotecii Mitropolitane din Sibiu este ca un dar pe care Dumnezeu ni-l oferă prin Părintele în aceste vremuri de cercare a credinței. Acest cuvânt uitat se alătură astfel scrierilor sale autentice deja publicate – *Cărarea Împărăției*, *Cuvinte vii*, *Scrieri inedite* și *Practica vieții monahale*.

Însă, odată cu ivirea unui text inedit al Părintelui, este necesară confirmarea autenticității acestuia, întrucât „nu este un lucru binecuvântat să se cugete lucruri mici și nevrednice cu privire la măreția cuvântului lui Dumnezeu Întrupat și să se pună la îndoială cuvintele celor care vorbesc despre măreția Lui”². În acest sens, încercăm să identificăm atât argumentele externe privind autenticitatea textului, pe baza documentelor de arhivă, cât și argumentele interne, desprinse din însuși textul conferinței, dar înainte de aceasta ne dorim să facem și o succintă trecere în revistă a participărilor sale la astfel de conferințe.

Cuvântări adresate preoților din Protopopiatul Făgăraș

Începând din anul 1942, deci la doar câteva luni de la hirotonia sa întru preot, este invitat în repetate rânduri să slujească și să adreseze un cuvânt în cadrul conferințelor preoțești ale Protopopiatului Făgăraș, în calitate de delegat al mitropolitului Nicolae Bălan al Ardealului.

Prima participare la o astfel de întâlnire a preoților este la *conferința pastorală de toamnă din anul 1942*. Conform procesului-verbal al întrunirii preoțești, care a avut loc la data de 26 septembrie 1942, Părintele Arsenie împreună cu părintele Pavel Borzea³, protopopul de Făgăraș de atunci, și cu preotul Ioan Bica⁴ au săvârșit Sfânta Liturghie în dimineața acelei zile.

² Sfântul Sofronie al Ierusalimului, „Viața Sfintei Maicii noastre Maria Egipteanca”, în *Triod*, ediția a VII-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1970, p. 729.

³ Pr. Pavel Borzea s-a născut în 9 mai 1885, în Viștea infer., comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 10 februarie 1910 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către mitropolitul Ioan Mețianu. A slujit în satul natal, iar în 7 mai 1937 a fost hirotesit protoprezbiter la Mănăstirea Sâmbăta de Sus. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera B, nr. 78) În 8 septembrie 1948, preoteasa Olimpia Borzea îl ruga pe mitropolitul Nicolae să mijlocească – așa cum făcuse și în cazul Părintelui Arsenie – pentru eliberarea părintelui Pavel, care se afla în arest. (Cf. AMA, dosar III-382-1947, nr. 6277/25 septembrie 1948)

⁴ Pr. Ioan Bica s-a născut în 24 aprilie 1913, în Voivodenii Mari, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 17 iulie 1938 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către episcopul Vasile Stan, pe atunci arhieru-vicar la Sibiu, iar din 1938 întâiul episcop al Maramureșului. A slujit în satul natal. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera B, nr. 175)

Încă din debutul conferinței, „se relevă cu plăcere participarea la serviciul divin și la ședința conferinței a ieromonahului Arsenie Boca”. Apoi, preotul Alexandru Popa⁵ a dat citire lucrării „Problema scăderii natalității în Țara Oltului”, tratată din punct de vedere religios, moral și național. În urma acestei prezentări, Părintele Arsenie a avut o intervenție în care a evidențiat, prin numeroase texte biblice, faptul că „degenerarea rasei umane și, în special, a noastră, a românilor, nu atât provocată de nevoile și lipsurile materiale, ci de subestimarea valorilor spirituale, rezultă, desigur, din scăderea simțământului religios ca nesocotire a Tainelor Bisericii, în frunte cu Sfânta Împărtășanie. De câtă vreme și câți din fiii națiunii române, unii nu se împărtășesc deloc, iar majoritatea celor care se împărtășesc fac aceasta cu nevrednicie, nesocotind, atât preoții, cât și credincioșii, sentințele Scripturii Sfinte, că cei care se împărtășesc cu Trupul și Sângele Mântuitorului, necinstiți fiind sufletește și necurați trupește, o fac aceasta spre osândă, câștigându-și loruși degenerare, boale, neputințe sufletești și trupești, ba mai grav moarte trupească și veșnică pătimire sufletească” (1 Co 11, 29-30)⁶. Așadar, Părintele atrăgea atenția preoților asupra unor lucruri reale, cu care se confruntau cu toții în slujirea lor.

Tot atunci, Părintele Arsenie a venit cu propunerea de convocare a tuturor preoților din județul Făgăraș într-o conferință în care „să se elucideze, pe temei de experiențe și meditații adânci, problema atât de grea a denatalității cu tot cortegiul de păcate din jurul său”, însă nu fără binecuvântarea prealabilă a vrednicului de pomenire mitropolit Nicolae. La această propunere, părintele protopop Pavel Borzea a răspuns cu promptitudine prin înaintarea unei solicitări către Consiliul Arhiepiscopal de la Sibiu pentru organizarea unei conferințe pe județ, în care „ieromonahul Arsenie Boca de la Sf. Mănăstire Brâncoveanu să discute cauzele și, împreună cu preoțimea, să stabilească soluțiunile din punct de vedere religios-moral, plăgii denatalității”⁷. Câteva zile mai târziu, în 13 octombrie 1942, mitropolitul Bălan aproba organizarea acestei întruniri preoțești pe județ, solicitând stabilirea datei, a locului și a programului.

Ca o concluzie a conferinței pastorale de toamnă din anul 1942, care anticipa o alta, a fost: „Se constată ca adevărate metehnele experiate și revelate de părintele ieromonah Arsenie Boca și primește propunerea de a se ținea o conferință pe întreg județul cu preoții duhovnici pentru deplina edificare a preoțimii în această problemă”⁸.

⁵ Pr. Alexandru Popa s-a născut în 6 august 1880, în Lisa, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 15 octombrie 1903 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către mitropolitul Ioan Mețianu. A slujit în satul natal, iar în 8 septembrie 1946 a fost hirotesit protoprezbiter (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera P, nr. 81).

⁶ AMA, dosar III-26-1942, nr. 11342/9 octombrie 1942.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

Argumente externe privind autenticitatea textului conferinței de primăvară din 1943

În 7 noiembrie 1942, de la Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba Iulia și Sibiu, pleca o *Circulară* către toate oficiile protopopești și parohiale din județul Făgăraș, în care erau solicitate informații, precum: numărul nașterilor și al deceselor din fiecare parohie (pentru perioada 1 ianuarie 1932 – 31 octombrie 1942)⁹, toate aceste informații urmând a fi centralizate și, ulterior, discutate în cadrul unei conferințe ce avea să reunească toți preoții din județ, alta decât cea din primăvara anului 1943.

Textul conferinței preoțești susținute de către Părintele Arsenie la Făgăraș în 31 martie 1943, intitulată „Misticismul sau forțele naturale, care din acestea pot duce la o regenerare a neamului?”, deși destul de concis (doar douăsprezece pagini dactilografiate, în format A5), conține foarte multe învățăminte și este de mare actualitate.

Desigur, odată cu scoaterea la iveală a unui text inedit al Părintelui, este necesară confirmarea autenticității acestuia, întrucât „nu este un lucru binecuvântat să se cugete lucruri mici și nevrednice cu privire la măreția cuvântului lui Dumnezeu Întrupat și să se pună la îndoială cuvintele celor care vorbesc despre măreția Lui”¹⁰. Astfel, pentru a ne păzi de orice gând îndoielnic, înainte de a reda acest cuvânt uitat.

Primele informații privitoare la *conferința pastorală de primăvară din anul 1943* le găsim într-o adresă din 3 martie 1943, unde părintele protopop Borzea transmitea către Consiliul Arhiepiscopesc de la Sibiu următoarele: „Pentru o înțeleaptă colaborare și o armonioasă îndrumare a curentului de învioreare religioasă atât de necesar ființei credincioșilor Sf. noastre Biserici am invitat a participa la ședința și lucrările conferinței preoțești a Protopopiatului Făgăraș, care se va ține la 31 martie 1943, și pe Cuvioșiile lor ieromonahii Sf. Mănăstiri Brâncoveanu¹¹, încredințând cu titlul «Misticismul ori puterile naturale, care dintre acestea formează forțele de conservare și rezistență ale națiunii?», chiar tema Cuvioșiei sale Ierom. Arsenie Boca”¹². Totodată, solicita și binecuvântare pentru participarea cuvioșilor părinți ieromonahi de la Sâmbăta la lucrările conferinței preoțești. La doar o săptămână, în 11 martie, Părintelui Arsenie i se comunica că primește „încuviințarea și binecuvântarea” pentru participarea la conferința preoțească de primăvară a Protopopiatului Făgăraș, dar i se trasau, în același timp, și următoarele direcții: „Nu vei trata chestiuni în legătură cu natalitatea în județul Făgăraș”¹³, întrucât se avea în vedere organizarea unei conferințe în cadrul căreia să se discute această temă.

⁹ AMA, dosar III-26-1942, nr. 11860/7 noiembrie 1942.

¹⁰ Sfântul Sofronie al Ierusalimului, „Viața Sfintei Maicii noastre Maria Egipteanca”, în *Triod*, ediția a VII-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1970, p. 729.

¹¹ În acei ani, singurii ieromonahi de la Mănăstirea Sâmbăta erau cei doi „colegi” de împreună-petrecere athonită, Părintele Arsenie Boca și Părintele Serafim Popescu.

¹² Prin „tema Cuvioșiei sale” înțelegem că aceasta se încadrează în sfera „frământărilor” sau „preocupărilor” sale.

¹³ AMA, dosar III-26-1943, nr. 2264/8 martie 1943.

În 16 martie 1943, protopopul Pavel Borzea răspundea la solicitarea Consiliului Arhiepiscopesc de la Sibiu, trimițând programul conferinței pastorale în care putem observa că lucrările propriu-zise erau precedate de rânduiala Utreniei, Ceasul al nouălea și Liturghia darurilor mai înainte sfințite, săvârșite de preoții Gheorghe Vasu¹⁴ și Pompei Bobeș¹⁵, împreună cu Părintele Arsenie. Tema conferinței era „Misticismul ori puterile naturale? Care din acestea formează forțele de conservare și rezistență ale națiunii?”, având ca bază capitolul 8 al Epistolei către Romani. În acest program, raportul mai consemnează că această conferință urma a fi susținută de ieromonahul Arsenie Boca și preotul Octavian Cocan¹⁶.

Părintele Vasile Prescure¹⁷ ne oferă o mărturie asupra faptului că textul cuvântării rostitute de Părintele Arsenie în cadrul întrunirii preoțești era cunoscut și a circulat la un moment dat printre preoți: „În timp ce slujiea la Mănăstirea Brâncoveanu, Părintele Arsenie a susținut o conferință în fața preoților dintr-un protopopiat din Arhiepiscopia Sibiului, intitulată «Misticismul și puterile naturale. Misiunea preoților în regenerarea insului, a familiei și a neamului».”¹⁸.

¹⁴ Pr. George Vasu s-a născut în 18 aprilie 1883, în Voila, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 22 septembrie 1904 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către mitropolitul Ioan Mețianu. A slujit în satul natal, iar în 1940 a primit brâu roșu. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera V, nr. 11)

¹⁵ Pr. Pompiliu Bobeș s-a născut în 25 mai 1911, în Galeș, comitatul Sibiu, fiind hirotonit în 29 noiembrie 1935 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către episcopul Vasile Stan. A slujit în parohia Berivoi Mari. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera B, nr. 168)

¹⁶ AMA, dosar III-26-1943, nr. 2924/22 martie 1943.

Pr. Octavian Cocan s-a născut în 6 februarie 1912, în Sâmbăta de Sus, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 29 noiembrie 1935 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către episcopul Vasile Stan. A slujit în parohia Berivoi Mari. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera C, nr. 168)

¹⁷ Arhim. Vasile Prescure s-a născut în 11 octombrie 1927, în Boholț, ținutul Făgărașului, fiind hirotonit diacon celib în 3 octombrie 1978, pe seama Seminarului Teologic din Craiova, iar în 10 aprilie 1982 preot onorific, pe seama Mănăstirii Lainici. În ziua de 8 august 1982 a fost hirotesit protosinghel, apoi în 27 octombrie 1984 a fost ridicat la rangul de arhimandrit. În 2009 s-a retras la Mănăstirea Prislop, iar în 25 octombrie 2015 s-a mutat la Domnul, fiind înmormântat în cimitirul mănăstirii. (Cf. <https://episcopiadevei.ro/index.php/2015/10/27/preacuviosul-parinte-arhimandrit-vasile-prescure-a-trecut-la-domnul/>)

¹⁸ Arhim. Prof. Vasile Prescure, *Viața și învățătura Părintelui Arsenie Boca*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2014, pp. 54-55. În acest volum, pe lângă menționarea titlului conferinței, găsim inclusiv câteva pasaje din cuprinsul acesteia, semn că textul era cunoscut și, probabil, asemenea celor patru scrieri autentice ale Părintelui, va fi circulat și acesta sub o formă sau alta, poate chiar cea dactilografiată pe care am găsit-o în Biblioteca Mitropolitană din Sibiu.

Nu e lipsit de semnificație faptul că ziua în care a fost organizată conferința, și anume 31 martie, este chiar ziua de prăznuire a Sfântului Sfințit Mucenic Ipatie, episcopul Gangrelor, patronul Chiliei Românești „Sfântul Ipatie”, unde Părintele s-a nevoit vreme de trei luni. Înclinăm să credem că Sfântul Ipatie a mijlocit la descoperirea textului conferinței acum, la împlinirea a 80 de ani de la susținerea lui înaintea preoților din Țara Făgărașului.

Participări la alte conferințe preoțești și la alte evenimente

Părintele Arsenie a luat parte și la *conferința pastorală de toamnă din anul 1943*. La fel ca în cazul celorlalte două participări, în procesul-verbal al întâlnirii preoțești este consemnat faptul că ieromonahul Arsenie Boca și preotul Gheorghe Moldoveanu au săvârșit Utrenia și Sf. Liturghie ce au precedat deschiderea lucrărilor conferinței. Tot aici sunt notate inclusiv aspecte privitoare la slujirea celor doi: „se constată că sfințele slujbe s-au săvârșit cu adânc simțită și trăită evlavie care a lucrat spre înălțarea sufletească în ființa ascultătorilor, preoți și popor”¹⁹. Această afirmație este valoroasă, întrucât sunt foarte puține informațiile privitoare la slujirea liturgică a Părintelui Arsenie, iar aici se spune că *slujea cu adânc simțită și trăită evlavie*.

Tema conferinței a fost „Pregătirea și organizarea ideală a unui pelerinaj religios la Mănăstirea Brâncoveanu”, susținută de părintele Valeriu Ciora²⁰, iar cea de-a doua temă – înrudită cu prima – „Pregătirea și organizarea unei procesiuni religioase în cadrele cercurilor religioase”, susținută de către părintele Aurel Bențea²¹.

În procesul-verbal din 14 octombrie 1943, secretarul conferinței a notat și contribuția Părintelui Arsenie, delegatul mitropolitului Nicolae Bălan.

„Pentru îmbogățirea programului Conferinței și așezarea în centrul preocupărilor preoțimii a unor probleme de ordin pastoral mai superioare și mai indicate zilelor de azi ia cuvântul ieromonahul Arsenie Boca, delegat al ÎPS Mitropolit Nicolae și, pornind de la textele scripturistice ale sfinților proroci, lămurește dorința ÎPS Mitropolit de a ne vedea și de a ne simți pe noi, parohii satelor și orașelor, cât mai apropiați și cât mai legați de parohienii noștri, găsindu-ne în misiuni duhovnicești des și stăruitor în familiile lor, între copiii lor, mângâindu-i în necazurile lor...

¹⁹ AMA, dosar III-26-1943, nr. 11653/19 octombrie 1943.

²⁰ Pr. Valer Ciora s-a născut în 18 mai 1905, în Dridif, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 8 noiembrie 1932 întru diacon, iar în 14 decembrie 1932 întru preot de către mitropolitul Nicolae Bălan. A slujit în Voievodenii Mari. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera C, nr. 148)

²¹ Pr. Aurel Bențea s-a născut în 19 iulie 1903, în Hurez, comitatul Făgăraș, fiind hirotonit în 2 martie 1929 întru diacon, iar o zi mai târziu întru preot de către episcopul Vasile Stan. A slujit în satul natal. (Cf. AMA, *Protocolul preoților hirotoniți pe anii 1884-1974*, litera B, nr. 133)

*Expunerile Ieromonahului Arsenie Boca sunt ascultate de preoțime cu bine simțită bucurie sufletească...*²²

*

Desigur că cercetări arhivistice referitoare la participarea Părintelui Arsenie la astfel de conferințe preoțești²³ sau a slujirii sale în diferite parohii ar putea continua și, cu siguranță, s-ar putea descoperi aspecte interesante și valoroase în același timp.

Între locurile unde Părintele a mai fost invitat să slujească și să țină cuvânt amintim următoarele:

❖ 30 ianuarie 1944 – „momente de edificare sufletească” în urma slujirii și cuvântului rostit în Săliște²⁴;

❖ 26 iunie 1946 – invitație la Mănăstirea Vladimirești „pentru două luni, pentru sporirea în viața duhovnicească a viețuitoarelor”²⁵;

❖ septembrie 1946 – săptămână spirituală la Brașov după sfințirea Bisericii „Sfânta Treime” – Tocile²⁶;

❖ septembrie 1946 – invitație la Râșnov, județul Brașov, „pentru propovăduire și întărire întru cele duhovnicești”²⁷;

❖ 8-10 noiembrie 1946 – misiune religioasă în Protopopiatul Oituz, județul Trei Scaune, „pentru combaterea rățacirii stiliste” în parahiile Covasna, Zăbala, Brețcu și Mărtănuș²⁸;

❖ 1947 – Adunarea generală a „Oastei Domnului” la Mănăstirea Foltea din Săliște; Părintele Arsenie le-a adus și altădată săliștenilor „mângâiere și iubire creștinească în sufletele copleșite de dureri și deznădejdi”²⁹;

²² AMA, dosar III-26-1943, nr. 11653/19 octombrie 1943.

²³ A se vedea *Scrieri inedite*, pp. 92-94.

²⁴ În ziua de prăznuire a Sfinților Trei Ierarhi din anul 1944 a slujit și a ținut un cuvânt în Săliște, aspect consemnat în *Cartea de aur a ctitorilor și binefăcătorilor Sf. Biserici române gr. or. din Săliște*, p. 50, astfel: „Momente de edificare sufletească au avut credincioșii noștri la slujbele și cuvântările misionare ale părintelui Arsenie Boca de la Măn. Sâmbăta”. În același loc, cu prilejul vizitei, se pare că i s-a cerut Părintelui Arsenie să noteze câteva gânduri: „A tot silit părintele săliștenilor pe oarecine să-și dea numele prin cărți de aur, ori acela învață pe oameni să își scrie numele în «Cartea Vieții Mielului». Aflase acela că săliștenilor numai puțină îndemnare le-ar mai trebui. Bunul Dumnezeu să le ajute! Săliște, la Sf. Trei Ierarhi '944.”

În Autobiografia sa din 1945, Părintele afirma: „Pentru asta sunt solicitat în toate părțile, ca să propovăduiesc iubirea lui Dumnezeu și sfințirea oamenilor prin iubire. De alte gânduri și rosturi sunt străin.” (Cf. Autobiografia Părintelui Arsenie, dată la Râmnicu Vâlcea, în ziua de 17 iulie 1945, în ACNSAS, fond Penal, dosar nr. 013928, f. 21)

²⁵ AMA, dosar V-66-1946, nr. 8506/5 august 1946.

²⁶ AMA, dosar III-5-1946, nr. 9606/7 septembrie 1946.

²⁷ AMA, dosar III-5-1946, nr. 9610/7 septembrie 1946.

²⁸ AMA, dosar III-4-1946, nr. 10298/4 octombrie 1946.

²⁹ AMA, dosar III-5-1947, nr. 3858/31 martie 1947.

❖ aprilie 1947 – conferințe religioase la Cluj, „pentru că această cetate mare este împânzită de felurite secte și neamuri străine”³⁰;

❖ 3 iunie 1947 – invitație la sărbătoarea Sfinților Apostoli, hramul parohiei Părau³¹;

❖ 27 iunie 1947 – săvârșește, la Bran, slujba de sfințire a pietrei de temelie a bisericiuței de piatră din curtea Spitalului Inima Reginei, copie după Capela Stella Maris de la Balcic-Bulgaria, la invitația Principesei Ileana a României, mai târziu monahia Alexandra³²;

❖ 20 iulie 1947 – invitație din partea Asociației Religioase „Sfânta Ana” din Sinaia la hramul Bisericii parohiei, unde își avea sediul asociația³³;

❖ 7-15 august 1947 – invitație la săptămâna duhovnicească a preoților misionari din Episcopia Aradului, desfășurată la Mănăstirea Hodoș-Bodrog³⁴;

❖ 19-22 septembrie 1947 – invitație la parohia Dăișoara, unde Părintele Arsenie era „dorit de toată lumea”, după ce trecuse cineva care „a semănat neghina sectară în sufletele” credincioșilor³⁵.

³⁰ AMA, dosar III-5-1947, nr. 4694/22 aprilie 1947.

³¹ AMA, dosar III-5-1947, nr. 6562/9 iunie 1947.

³² În august 1946 ajungea pentru prima dată la Bran, fiind invitat de către Principesa Ileana care îl cerceta și la Mănăstirea Sâmbăta. De fiecare dată când mergea la Bran ținea cuvântări cu caracter religios înaintea Principesei și a celor din preajma acesteia. De la Părintele Arsenie a deprins Principesa Ileana meșteșugul rugăciunii inimii și tot Părintele va fi contribuit la hotărârea pe care Alțeta Regală a luat-o ulterior, și anume aceea de a intra în monahism. Mai multe aspecte privitoare la această legătură duhovnicească găsim în următoarele articole: Adrian Nicolae Petcu, „Mitropolitul Nicolae Bălan, principesa Ileana și Arsenie Boca la începutul regimului comunist”, în *Lumina*, 14 august 2013, p. 6; Sebastian Mălușelu, Emil Stoian, „Principesa Ileana și Părintele Arsenie Boca, interferențe spirituale”, în *Acta Terrae Fogarasiensis*, V, Editura Altip, f.l., 2016, pp. 485-497; Paul-Ersilian Roșca, „Principesa Ileana și Ieromonahul Arsenie Boca. O prietenie în zorii instalării regimului comunist”, în *Arhiva Someșană*, XVIII/2019, pp. 205-224; Nicoleta Petcu, „Principesa Ileana a României și Părintele Arsenie Boca”, în *Muzeul Național*, vol. XXVI, f.l., 2014, pp. 253-268 (disponibile online și pe site-ul parintelearsenie.ro).

³³ AMA, dosar III-5-1947, nr. 7807/15 iulie 1947.

³⁴ Părintele Arsenie nu a putut lua parte la săptămâna duhovnicească a preoților din Episcopia Aradului, fiind organizată în preajma hramului Mănăstirii Sâmbăta. (Cf. AMA, dosar III-5-1947, nr. 8351/1 august 1947)

³⁵ AMA, dosar III-5-1947, nr. 9439/20 septembrie 1947. În zilele petrecute la Dăișoara, pe lângă slujirea Sf. Liturghii și cuvântul despre „anumite învățături comune sectarilor (Sf. Cruce, rugăciunea Tatăl nostru, Fecioara Maria)”, Părintele Arsenie „a vorbit poporului tâlcuind și citind din lucrarea Sf. Sale «Cele șapte surle»”, fiind căutat de „sutele de creștini veniți din alte sate și cei din loc.”. (Cf. AMA, dosar III-5-1947, nr. 11388/29 noiembrie 1947)

Argumente interne privind autenticitatea textului conferinței

După ce am prezentat argumentele externe este necesar să înfățișăm și argumentele interne, desprinse din însuși textul conferinței care, deși destul de concis (doar douăsprezece pagini dactilografiate, în format A5), conține foarte multe învățăminte.

Cuvântul Părintelui Arsenie este bine structurat și atent organizat, insistând acolo unde a considerat de cuviință. Cu multă îndemânare face trimitere la texte din Sfânta Scriptură, din scrierile Sfinților Părinți și la cunoștințe de medicină, așa cum însuși precizează încă din primele rânduri ale conferinței.

În ceea ce privește *titlul conferinței*, se remarcă o diferență – o considerăm nesemnificativă – între cel consemnat în documentele din Arhiva Mitropoliei Ardealului – *Misticismul ori puterile naturale? Care din acestea formează forțele de conservare și rezistență ale națiunii?* – și cel de pe prima pagină a broșurii descoperite în Biblioteca Mitropolitană din Sibiu – *Misticismul sau forțele naturale, care din acestea pot duce la o regenerare a neamului?*

Cu privire la *conținut* remarcăm următoarele aspecte care confirmă autenticitatea conferinței:

- ❖ stilul este specific Părintelui Arsenie, îngrijit și organizat, precizând încă de la început temeiurile expunerii, și anume: misiunea Bisericii, răspunderea preotului și răspunderea Statului;

- ❖ textul conține numeroase trimiteri biblice și patristice; de asemenea, face apel la cele mai recente informații din diverse ramuri ale medicinei, cum ar fi endocrinologia, genetica, preocupări care se regăsesc și în alte scrieri ale Părintelui Arsenie;

- ❖ sunt amintite anumite patimi (ex.: cele de la vârstă fragedă, cele de dinainte și de după Căsătorie) și urmările lor, dar prezintă, în același timp, și calea pe care o avem de urmat pentru a ne tămădui;

- ❖ un specific al Părintelui este și faptul că întotdeauna când vorbește despre o patimă și urmările ei nu se oprește doar la urmările imediate, asupra insului, ci dovedește că acestea au efect și asupra familiei și chiar a neamului;

- ❖ remarcăm și modul autoritar de adresare și atenționare (ex.: „Generația de acum să priceapă aceste lucruri: ori se leapădă de păcate, ori va vedea ce zile vor veni.”);

- ❖ sunt amintite modurile prin care Dumnezeu ne cheamă la pocăință: mai întâi prin glasul conștiinței, acel „grai tăcut”, apoi prin glasul preoților, și dacă nu ascultăm nici de a doua chemare, îngăduie Dumnezeu necazuri, boli și suferințe (chemările lui Dumnezeu sau „surlele” sunt amintite și în alte scrieri);

- ❖ întâlnim expresii ce vădesc faptul că textul se adresa unor clerici (ex.: „noi, preoții, suntem oameni trimiși de Dumnezeu”, „noi, preoții, suntem slugile lui Dumnezeu între oameni”, „noi, cei care suntem ai lui Dumnezeu, să fim gata; și foarte puțini sunt cei care vor intra în Împărăția lui Dumnezeu”, „noi, duhovnicii, suntem mai mult decât dreptii”, „prin răbdarea noastră, a preoților, vom putea să ne mântuim sufletul”);

❖ textul semnalează că din cauza degenerării morale se răresc și propovăduitorii vrednici ai poporului (temă prezentă și în alte scrieri ale Părintelui);

❖ sunt folosite expresii ce vădese faptul că era căutat de mulți oameni, dar și referiri la lucrarea sa de tămăduire psihosomatică (ex.: „Veneau la mănăstire și acum nu știau cum să-I mulțumească lui Dumnezeu că s-au făcut sănătoși fără doctorii. Doctoria erau ei, dar nu știau.” – aceștia erau cei ce i-au urmat sfatul; „Oameni abia calzi în gură veneau într-un suflet la mănăstire...”; „Ori de câte ori le spun oamenilor la mănăstire cum cheamă Dumnezeu pe cei păcătoși la pocăință, tot de atâtea ori ei plâng.”);

❖ în cadrul conferinței se face referire la o experiență duhovnicească a Părintelui, singura consemnată („Viziunea din gară”, în *Scrieri inedite*, p. 161);

❖ întâlnim cuvinte cu iz profetic (ex.: „Despre Biserică stă scris: «nici porțile iadului nu o vor dărâma» (Mt 16, 18). Ne stă ca o credință că nu o va dărâma vreo vijelie roșie.” – Aici afirmă destul de limpede că, deși vor fi încercări, precum „vijelia roșie”, adică comunismul, Biserica „nu o vor dărâma”).

Pentru o înțelegere mai deplină a textului conferinței, dar și pentru a aduce un argument în plus în favoarea autenticității textului, am adăugat pe parcurs numeroase note cu trimiteri la fragmente similare din scrierile marelui duhovnic și îndrumător de suflete. Nădăjduim că acestea vor fi spre folos duhovnicesc și vor constitui un imbold spre o aplecare mai atentă asupra scrierilor Cuviosului. Marea majoritate a acestor trimiteri sunt către pasaje din *Cărarea Împărăției* și din *Scrieri inedite*, iar unele, și din *Cuvinte vii*, ceea ce face ca textul conferinței să poată fi încadrat cu ușurință în contextul preocupărilor pe care Părintele le avea în anii '40 ai secolului trecut.

II

Misticismul sau forțele naturale, care din acestea pot duce la o regenerare a neamului?

Conferință susținută de Preacuviosul Părinte Arsenie Boca în 31 martie 1943, la Făgăraș

Înainte de a intra în subiectul conferinței, trebuie să vă spun că voi folosi următoarea metodologie:

Expunerea va fi bazată pe:

- Sf. Scriptură;
- Sf. Părinți;
- Știință, și anume pe unele ramuri ale medicinei: fiziologie, endocrinologie, neurologie³⁶ etc.

³⁶ Preocupările Părintelui în domeniul endocrinologiei ne sunt cunoscute. De exemplu, în *Cărarea Împărăției* se află un subcapitol intitulat „Endocrinologie, neurologie și psihologie” (pp.

Pornim de la:

1. misiunea Bisericii;
2. răspunderea preotului;
3. răspunderea Statului.

1. Misiunea Bisericii e limpezită de Soboarele Ecumenice, așa după cum sunt. Peste ele a fost arătată și de Mântuitorul în pilda celui căzut între tâlhari. El e dus în casa gazdei și dat în seama ei. „Poartă grijă de el și orice vei mai cheltui îți voi da când mă voi întoarce” (Lc 10, 35).

Cel căzut este tot insul, tot creștinul, e neamul omenesc. Casa de oaspeți e Biserica. Iar despre Biserică stă scris: „nici porțile iadului nu o vor dărâma” (Mt 16, 18). Ne stă ca o credință că nu o va dărâma vreo vijelie roșie³⁷.

2. Din misiunea Bisericii rezultă răspunderea preoților.

Cum e cu răspunderea preoților? Cum ne îngrijim de cel căzut între tâlhari? Cum povățuiești, ocârmuiești, corectezi prima celulă a neamului, familia?

3. E răspunzător și Statul cu organele și slujitorii lui. Și ei sunt trimiși de Dumnezeu. Și ei sunt numiți să fie ascultători Bisericii și slujitorilor ei, căci trupul trebuie să asculte de suflet, nu sufletul de trup. Statul este o unealtă lumească, care are datoria de a se subordona ierarhiei spirituale. Iar de îndată ce-și asumă o autoritate asupra acestei ierarhii, este împotriva lui Dumnezeu. Atunci îl va bate Dumnezeu, după cum sunt destule pilde.

Un exemplu citiți la Daniil Prorocul: Împăratul Nabucodonosor³⁸, care s-a numit pe sine Dumnezeu și care s-a umflat de mândrie, a pățit șapte ani nebunie. Mândria duce

238-241). În capitolul „Ereditate și spirit” (pp. 207-272) – în care găsim și subcapitolul anterior menționat –, precum și în capitolul „Războiul nevăzut” (pp. 129-206) face uz de cunoștințe de specialitate din aceste domenii. O altă lucrare în care găsim „câteva date de endocrinologie” – după cuvintele Părintelui – este și *Scieri inedite*, p. 327. Un ultim aspect pe care se cuvine să-l amintim aici este și acela că endocrinologia ca știință independentă a apărut la noi abia în primele decenii ale sec. XX, o personalitate de referință în acest domeniu fiind Prof. C.I. Parhon. În 1934 – an în care Zian Boca, proaspătul absovent al Academiei Teologice de la Sibiu, era student al Academiei de Arte Frumoase din București – a luat ființă prima catedră de endocrinologie la București, iar în Franța abia în 1958. (Pentru mai multe informații despre începuturile endocrinologiei românești, a se vedea capitolul „Endocrinologia în țara noastră...”, în lucrarea semnată de Prof. Ștefan Milcu și Alexandru Lungu, *Hormonii și viața*, ediția a II-a, Ed. Științifică, București, 1971, pp. 53-61). De remarcat faptul că Părintele va fi avut contact în perioada șederii în București cu profesori de la catedra de endocrinologie din Capitală, care i-au oferit răspuns la căutările sale de atunci. Textul acestei conferințe vedește foarte clar că Părintele era la curent cu informațiile științifice ce apăreau chiar în acei ani.

³⁷ Expresia „vijelie roșie” face referire la comunism – încă dinainte de instalarea la noi în țară –, iar aici Părintele afirmă că „nu va dărâma” Biserica.

la nebunie³⁹, după cum duce și alcoolismul⁴⁰, desfrânarea⁴¹, anumite presiuni demonice asupra aparatului mintal⁴². Aceasta este răspunderea Statului față de ins, familie și neam.

Aici ar trebui să arăt diferența dintre popor, neam și națiune.

Poporul e format din familii și n-are cunoștință de sine; e de durată mai mare până când ajunge la cunoștința de sine și a unei misiuni. Acum trece de la vârsta copilăriei, adică de popor, la vârsta majoră a neamului, când se caracterizează prin cunoașterea de sine și a misiunii lui în lume.

Iar când neamul se autonomizează de Biserica lui Hristos, atunci ajunge la cunoștința de sine de drept, cum sunt neamurile care se leapădă de Hristos.

Vor protesta și a doua oară, vor fi a doua oară protestanți, dacă nu s-au mulțumit cu protestarea lui Luther. Le va fi după fapta lor.

Aceste trei răspunderi și misiuni – a Bisericii, a preoților și a Statului⁴³ –, dacă nu se inserează în ordinea normală a lucrurilor, se inversează rolurile. Căci acolo unde poruncește trupul sufletului, sau vremelnicul veșnicului, lucrul nu dăinuiește. Noi,

³⁸ Pilda lui Nabucodonosor este amintită și în *Cărarea Împărăției*, mai întâi în capitolul „Învățămintele regilor” (pp. 78-79), unde face trimitere la texte din scrierile Sfântului Chiril al Ierusalimului, apoi și în capitolul „Iconomii Tainelor” (pp. 286-293).

³⁹ În scrierile Sfinților Părinți găsim cel mai adesea explicarea unei virtuți în raport cu patima contrară, tot astfel găsim și în *Scrieri inedite*: „Smerenia e starea normală a minții, mândria e starea de nebunie sau începutul nebiei” (p. 49).

⁴⁰ Despre patima beției, Părintele tratează în *Scrieri inedite*, unde spune că „O altă patimă, rădăcină a morții prin cancer, e patima beției” (p. 306), iar câteva pagini mai încolo afirmă: „Alcoolismul, bețivitatea bunicilor, apare în nepoți ca tulburări și insuficiențe nervoase până la nivel de epilepsie. Beția e mare pacoste care se înscrie genetic în patrimoniul ereditar și duce treptat, dar sigur, la degenerarea omului din neam în neam, duce la degenerarea omului.” (p. 318). Alte referiri la această patimă mai găsim, în aceeași lucrare, la p. 319, apoi la pp. 347-348, unde face legătura între patima desfrâului și cea a beției, zicând că sunt „două nebunii ținându-se de mână, contra amărâtului de om...”.

⁴¹ Cu privire la păcatul desfrânării, Părintele atrage atenția, zicând: „Preoții vremurilor noastre nu mai urmăresc desfrânarea ca pe un păcat care dărmă alcătuirea omenească, în întindere și în adâncime, ci o lasă să-și facă de cap. Ei nu mai au îndrăzneala să o măture afară din Taina Căsătoriei creștine, de aceea se ajunge la sărăcirea și rătăcirea roadelor ei, copiii.” (*Cărarea Împărăției*, în subcapitolul „Cuvinte hotărâtoare”, p. 276). Sau în altă parte, amintind de originea acestei porunci, spune: „Desfrânarea bărbatului și perversitatea femeii zădărnicește rosturile urmărite de Dumnezeu cu oamenii, de aceea El a dat oamenilor poruncă, frâna a șaptea: «Să nu desfrânezi»”. (*Cărarea Împărăției*, p. 264).

⁴² În *Scrieri inedite*, p. 335, Părintele vorbește despre funcția gândirii care, datorită patimii, e învăluită total, iar puțin mai încolo afirmă că „sănătatea e condiție a mântuirii” (p. 341). Și cum ne păzim mintea într-o sănătate? Cum altfel decât prin paza minții și depărtarea de patimii.

⁴³ Despre răspunderea Statului găsim în *Cărarea Împărăției*, pp. 286-287, unde Părintele ne dă tot pilda lui David.

preoții, suntem oameni trimiși de Dumnezeu. Toți preoții sunt trimișii lui Dumnezeu, ca să ajungă la cunoștința de sine și de Dumnezeu, ca să aducă și pe alții la cunoștința de sine și de Dumnezeu, ca să nu rămână în întuneric și să se răzvrătească.

Dintre slujitorii lui Dumnezeu, potrivit credinței Bisericii noastre, din vreme în vreme sunt aleși unii și încredințați cu o misiune specială.

Sunt misiuni care apar din vreme în vreme, misiuni speciale, așa cum apăreau la evrei. (Timp de 1500 de ani – au fost, *n.n.* – patru proroci mari și doisprezece mici de la Moise până la Ioan Botezătorul, ultimul proroc. Au fost mai mulți proroci, dar aceștia au fost aceia care au trezit credința adevărată, atunci când evreii voiau să se autonomizeze sau să slujească altor dumnezei.)

Misiunile speciale sunt arătate așa în Sf. Scriptură: „vă voi trimite slugile Mele dis-de-dimineată...” (*Ier* 25, 4-5), adică înainte de a veni pedeapsa pentru păcate. (Dumnezeu trimite vestitori oricărei vremi, ca să-ți dea răgaz să te îndrepti. „Voi trimite slujitorii Mei dis-de-dimineată” (*Ier* 29, 19), înainte de a începe bătaia lui Dumnezeu în toată plinătatea ei.) Pe acestea le alege Dumnezeu cum vrea și cum știe în înalta Lui înțelepciune. Pe cine e curat, îl bagă la lucru. Un cioban cu viața curată a fost ales de Dumnezeu la evrei, David, deși mai avea unsprezece frați. Apoi alt cioban, Amos. Aceasta deoarece erau mai curăți ca toți ceilalți. Când David a pățit după aceea una, alta a avut minte și le-a folosit în bine și acele căderi.

Dumnezeu a ales pe trimișii Săi și dintre preoți. Pe Iezechiel Preotul, pe Isaia Preotul, așadar și dintre fiii preoților.

Vremea în care suntem o vedeți mai bine ca mine. Citiți și aveți răgaz să vă dați seama cum se poartă războiul. Vedeți ce zic purtătorii de război. Unul dintre ei, cel mai important, chiar zice: „nu poate fi vorba de învingători și învinși, ci numai de supraviețuitori și învinși distruși”.

Sortii războiului nu sunt în mâna celor care l-au stârmit, sortii războiului sunt în mâna Cerului. Cum va fi cumințenia oamenilor, așa va ține și lumea. Dumnezeu caută cumințenia oamenilor în vreme de încercare⁴⁴. Dacă o au sau se întetesc, se întărită. Dacă o au și trec la pocăința cerută – fără care nu se poate –, puternic este Dumnezeu ca să întoar-că cele rele în bine. De multe ori am spus-o încât cred că s-a auzit și de urechi mari.

În ordinea chemării la pocăință, Dumnezeu te cheamă mai întâi prin glasul conștiinței. Dacă nu ascuți, îți rânduie după aceea glasul preoților. Nu ascuți nici această chemare, îți dă necazuri, boli, suferințe, le îngăduie⁴⁵. Nici pe acestea (nu le ascuți, *n.n.*), rânduiește Dumnezeu războiul și-ți grăiește Dumnezeu cu tunul.

⁴⁴ O idee similară găsim și în *Scrieri inedite*, p. 110: „Oamenii sunt un fel de copii: sunt cuminți numai de frică. Și mai au mult până să fie cuminți de drag.”

⁴⁵ În capitolul „Cele șapte surle” din *Cărarea Împărăției*, găsim referirea că „la trăirea vieții veșnice, cu începere de aici, Dumnezeu își cheamă copiii prin mai multe graiuri, prin mai multe

Unii, e drept, se fac mai credincioși după ce au fost pe front⁴⁶. Alții, dacă nu vor crede nici când Dumnezeu le grăiește cu tunul (căci de glasul domol al preoților⁴⁷ nu au vrut să asculte), dacă nu ascultă nici de glasul aspru al tunului, atunci le rânduiește Dumnezeu chemarea a cincea, care este anarhia, fie că este comunismul sau național-socialismul, unde nu mai ai temere de Dumnezeu, ci prigonire de Dumnezeu. Și cine trece prin această încercare drept-credincios este mântuit, căci în acele zile sau ești cu ei, sau cu Dumnezeu.

Aceștia sunt cei veniți de pe pământ din vremea strâmtorării celei mari. Locul este biblic. Așa stau lucrurile în afară dacă nu-și trag de seamă să se îndrepte. Cititorii de Apocalipsă – și Apocalipsa este cea mai citită carte în vreme de război – știu că în vremile cele de pe urmă Dumnezeu va trimite îngeri, și scrie: „Oamenii tot nu s-au pocăit de păcate și de curvia lor” (Ap 9, 21).

Noi, preoții, suntem slugile lui Dumnezeu între oameni.⁴⁸ Maleahi o spune: „suntem îngerii lui Dumnezeu” (Mal 2, 7). Un altul zice că a văzut pe Iisus, Marele Preot, și ceată nouă de slujitori. Aceștia sunt cei care vor avea să fie trimiși în bucata de vreme de la venirea Mântuitorului până la a Doua Venire.

surle” (p. 86). Între aceste surle, sunt amintite: chemarea launtrică a conștiinței, chemarea din afară a cuvântului și chemarea prin necazurile vieții. Despre acest „grai tăcut”, care este glasul conștiinței, spunea Părintele că „nu va putea fi înăbușit mereu”, că „odată și odată începe să strige la noi, pârându-ne înaintea lui Dumnezeu și înaintea noastră de toate fărădelegile făcute” (p. 87; a se vedea și p. 154). Dar Dumnezeu „urmărește în tot chipul mântuirea sau întoarcerea noastră duhovnicească spre el și Acasă” (p. 101), și pentru aceasta „rânduiește și chemare din afară, prin glasul slujitorilor Săi”, căci – după cum mărturisea – „prin preoți nu te cheamă omul, ca să-ți pui nădejdea în om, ci te cheamă Domnul ca să-ți strămuți viața ta de om” (p. 88). Și pentru că omul nu ascultă nici conștiința proprie, nici pe cei trimiși de Domnul, atunci – într-o nemăsurată Sa dragoste, ca o pedagogie divină – îngăduie necazuri care „nu sunt fapta lui Dumnezeu, ci urmarea greșelilor noastre” (p. 89), silindu-ne să-L căutăm mai cu deadinsul. Ce frumos vorbește aici Părintele despre nemăsurata dragoste a lui Dumnezeu și despre îndelunga Sa răbdare cu noi! Despre modul în care îi cheamă Dumnezeu pe oameni găsim referiri și în două schițe de predici din ianuarie 1943, în *Scrieri inedite*, pp. 129, 147.

⁴⁶ Despre cercetarea pricinii războaielor, „care pe mulți îi spală de fărădelegi în șiroaie de lacrimi”, găsim și în cuvântul care spune: „Necazurile îi mai topesc trupul, îi mai subțiază mintea și așa găsește pe Dumnezeu, ca pe singura scăpare a sa din primejdie. Acum I se roagă pentru prima dată, și poate ca niciodată.” (*Cărarea Împărăției*, p. 110)

⁴⁷ Despre glasul domol al preoților prin care îi cheamă Dumnezeu pe oameni ne vorbește textul: „Noi, slujitorii Săi... nu chemăm pe oameni cu chemare de om... Nu e graiul omului, ci voia lui Dumnezeu care strigă din oameni...” (*Cărarea Împărăției*, p. 89).

⁴⁸ Adresându-se preoților, Părintele adesea evidențiază, ca și aici, obârșia divină a slujirii preoțești. Un exemplu ar fi și acesta în care spune: „Slujba preoților e sfântă, darul lor e de la Dumnezeu, e sfânt.” (*Cărarea Împărăției*, p. 284).

Aceasta relevă, de altfel, o problemă de teologie foarte importantă, dar nu ne e dat nouă să ne ocupăm de ea și nici nu e timpul necesar. În orice caz, ne silește Scriptura la aceasta: „slugi ale lui Dumnezeu” (1 Co 3, 5) și „împreună-lucrători” (1 Co 3, 9). Suntem colaboratori ai lui Dumnezeu în via aceasta⁴⁹.

Iată, știind ce suntem, și răspunderea noastră în împrejurările actuale este de a-i chema pe toți la pocăință, la viață curată, astfel ca, la venirea comunismului, fie acesta de la ruși, sau de la unguri, sau chiar de la comuniștii noștri – indiferent –, noi, cei care suntem ai lui Dumnezeu, să fim gata; și foarte puțini sunt cei care vor intra în Împărăția lui Dumnezeu.

Preoții au datoria de a lumina pe toți, de a pescui, de a învăța, (astfel, *n.n.*) ca cei chemați să fie în stare să-L mărturisească pe Mântuitorul și să poată trece proba muceniciei nu ca niște fricoși, ci ca niște oameni plini de puterea credinței. Numai prin El putem birui. Noi suntem chipul neputinței, dar prin Hristos, Care este Atotputernic, noi devenim puternici. Dacă suntem slugi ale Lui, avem și puterea Lui. Azi ne-am împărtășit cu Hristos⁵⁰. El trăiește în noi⁵¹. Trebuie să facem să sporească această trăire și să ajungă la puterile care au fost în cei dintâi creștini. Și a fost în acea vreme mare credință!⁵²

Cu studenții de la Sibiu m-am înțeles așa: dacă mai fumează și nu luptă împotriva acestei patimi așa de mici, la pereți nu mă mai duc să vorbesc. Nu tabacul e păcătos, ci neputința de care dau dovadă. Dacă tu azi te-ai împărtășit, ești cu Hristos, cum cutezi să pui în gura Lui țigara? Iar Sfânta Împărtășanie – dacă n-ați știut v-o spun – se consumă

⁴⁹ Într-o scrisoare dogmatică despre preoție, spune: „Grea misiune e Preoția. Fugeau de ea și sfinții; fiindcă misiune însemnează trimitere de la Dumnezeu către omenire, dar și de la oameni către Dumnezeu... Suntem, așadar, și slujitorii lui Dumnezeu către oameni laolaltă și slujitorii oamenilor către Dumnezeu. Cu alte cuvinte, primim ghionturi din două părți: și de la Dumnezeu și de la oameni.” (*Scrieri inedite*, p. 254). În alt loc, vorbește despre darul preoției, despre „lanțul neîntrerupt” al slujitorilor Preoției Mântuitorului (*Scrieri inedite*, pp. 143-144).

⁵⁰ În alt loc evidențiază caracterul hristologic al ascezei, spunând: „În nevoințe nu e numai omul, e și Hristos prezent. În eforturile noastre e prezentă și forța din firea omenească a lui Hristos. Trupul și Sângele Lui din Sfânta Împărtășanie se luptă cu trupul și sângele nostru, împotriva patimilor, sfințind trupul și arzând patimile.” (*Practica vieții monahale*, p. 17)

⁵¹ În *Cărarea Împărăției* ne spune și patima care împiedică sălășluirea lui Hristos în noi, adică „păcatul desfrăului și a toată fărădelegea”, ca unul care „întârzie sau face cu neputință arătarea și desăvârșirea vieții lui Hristos în noi. Că numai de se va arăta viața lui Hristos în noi, vom cunoaște ținta spre care trebuie să tindem și ne vom înțelege rostul pe pământ.” (p. 282)

⁵² Tot la cei dintâi creștini face referire și când spune: „La începutul creștinismului, când setea după altceva mai bun decât mizeria vieții omenești era maximă, credincioșii primeau prin mâinile apostolilor pe Duhul Sfânt și îndată arătau însușiri sufletești corespunzătoare...” (*Scrieri inedite*, p. 200)

în întregime, nu dă niciun rest, așa că Hristos este în trupul (nostru, *n.n.*), în venele noastre.

Răspunderea preoților a fost făcută pe înțelesul nostru de Însuși Dumnezeu. Iată ce zice către Iezechiel Prorocul: „Dar eu te-am pus pe tine, fiul omului, străjer peste neamul lui Israel și dacă vei auzi vreun cuvânt din gura Mea, dă-i de veste. Dacă eu voi spune celui fără-de-lege: «Păcătosule, vei muri», și tu nu-i vei da de veste, ca să se abată din calea lui, păcătosul va muri în fărădelegea lui și sângele lui îl voi cere din mâna ta. Dar dacă tu ai dat de veste păcătosului să se abată din calea lui și să se pocăiască și nu se va pocăi de fapta lui, va muri în fărădelegea lui, iar tu ți-ai mântuit sufletul” (Iz 33, 7-9)⁵³. Așadar, te-am pus străjer, adică să vorbești ca din partea Mea.

La predică zicem: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, dar să te ferești să pui în seama Sfintei Treimi învățături pământești; sau cum spune Sf. Apostol Petru: „vorbele tale să fie ca ale lui Dumnezeu” (1 Ptr 4, 11).

Noi, duhovnicii, suntem mai mult decât dreptii, căci duhovnicul este răspunzător de cum a fost învățat dreptul cele ale credinței. Iar dreptul fără smerenie nu se mântuiește. De aceea, duhovnicii nu trebuie să se teamă nici de fața dreptului când acesta n-are smerenie.

Am văzut: capitalul uman este reprezentat prin ins, familie și neam. Insul este răspunzător de faptele sale, familia de asemenea. Răspunderea în familie este mai grea ca a unui călugăr. A da roadele Tainei Căsătoriei e mai greu decât a purta sarcina călugăriei. Adevărul spun, căci așa este. Neamurile, de asemenea, sunt chemate a umbla în lumina mării lui Dumnezeu, și „împărații pământului vor aduce mărire lui Dumnezeu” (Ap 21, 24).

Iată care este răspunderea și misiunea Bisericii; din aceasta iese cea a preotului. Și am văzut și zona în care este răspunzător și Statul, prin ascultare sau neascultare, prin subordonare sau nesubordonare față de Biserică. Acum se târguiesc cum să dea legi. Târgul acesta nu duce la bine. Cel vremelnic trebuie să stea unde e, că de se va amesteca unde nu-i e locul, o va păți.

Misiunea preotului este de a mai salva ceea ce se mai poate salva⁵⁴, de a propovădui răspicat voința lui Dumnezeu, de a scoate pe cei ce sunt credincioși ca să se mântuiască; că, de cumva nu vom lumina poporul, va fi rău. Noi suntem datori a propovădui pe Dumnezeu în Treime după predania Bisericii. Noi nu propovăduim ziduri

⁵³ Aspecte privitoare la acest pasaj din Prorocul Iezechiel găsim și în *Cărarea Împărăției*, pp. 296-297.

⁵⁴ În lucrarea *Scrieri inedite* putem găsi un fragment similar, dar cu referire la lucrarea sa, pe care o descrie astfel: „Eu fac muncă de pompier: Salvez ce se mai poate salva!” (p. 405).

moarte, ci pe Hristos Cel răstignit, căci azi sunt de aceia care propovăduiesc și un hristos fără cruce⁵⁵.

Misiunea Bisericii, al cărei conducător este Hristos; în zadar se neliniștește Statul să afle cap Bisericii, că are cap, căci Hristos este cu noi până la sfârșitul veacurilor, purtând de grijă, adevărind cuvintele „cu voi sunt până la sfârșit” (Mt 28, 20). Activitatea insului, familiei, neamului așa trebuie înțeleasă.

E bine să plec de la o asemănare rustică. Cu câtă grijă umblă plugarul să aibă sămânța bună!... Și știți cu toții că au foarte multă grijă nu numai ei, ci, în cele din urmă, și Statul. Cu atât mai vârtos noi, duhovnicii, trebuie să fim cu grijă asupra seminței de om. Aici începe problema. Aici morala. Aici misiunea duhovnicului. Aici misiunea celui rânduit de Dumnezeu să cheme pe oameni la pocăință, din vreme în vreme. Cum acționezi asupra seminței de om, căci prin ea trăiește insul, familia, neamul⁵⁶.

Ea are cu atât mai multă importanță cu cât Mântuitorul a binecuvântat Nunta⁵⁷.

⁵⁵ Într-o schiță de predică din ianuarie 1943, Părintele semnală faptul că „acuma-s mulți de aceștia (care propovăduiesc și un hristos fără cruce, n.n.) printre oameni”. Aceia sunt „«cu domnul fără cruce» care este diavolul, sau hristos mincinos” (*Scrieri inedite*, p. 143). Atât în scrierile sale, cât și în predicile pe care le ținea, Părintele căuta să lămurească anumite lucruri. Dacă într-un loc îndemna la păzirea de cei care propovăduiesc un „hristos fără cruce”, în alt loc explica de ce trebuie să fim cu băgare de seamă asupra lui „Hristos Cel cu Cruce”, zicând: „A găsi în tine pe Hristos, Cel cu Cruce, temelia ta dumnezeiască, și a clădi pe ea viața ta, a dezvolta viața lui Hristos în viața ta, asta e învierea ta din morți, înainte de învierea cea de obște.” (*Cărarea Împărăției*, p. 327). Expresia „Hristos Cel cu cruce” – specifică Păintelui Arsenie – o întâlnim de mai multe ori în lucrarea *Cărarea Împărăției*, pp. 14-15, 27. De pildă, spune: „Cei ce vrem să ne mântuim avem a merge și noi toți aceeași cale, toată.”, dar, fiindcă avem a trece prin ispite, „Iisus Cel cu Cruce ne ajută, dăruindu-ne din persoana și viața Sa cele trebuitoare, dar mai presus de firea noastră.” (p. 27).

⁵⁶ În *Scrieri inedite*, Părintele vorbește despre „purtarea omului care se consemnează și se înscrie ca informație în codul genetic” (p. 312), evidențiind, totodată, și că „toată înfățișarea noastră fizică, toate faptele, vorbele și gândurile (...) se transcriu în flux continuu, în constituenții fondului genetic, în sămânța de om...” (p. 323). Această permanentă înscriere a faptelor noastre în codul genetic face ca trecutul să se țină de noi ca prezent și să ne aștepte în viitor, prezentul să frâneze trecutul și să modifice viitorul, iar viitorul să fie anticipat în prezent, putând frâna și chiar stinge trecutul (p. 323).

⁵⁷ Părintele încearcă să ofere un răspuns la întrebarea: „Oare venirea lui Iisus la nunta din Cana să nu aibă și un înțeles mai adânc?... De ce dar a ridicat căsătoria la rangul de Taină între cele șapte, iar Bisericii i-a dat grijă – deci în răspundere și în drept – de-a urmări cu luare aminte roadele Tainei, acești muguri ai vieții, copiii?”, zicând: „Nu oare de aceea ca ei să fie fiii Săi, întregi la minte și la trup, și nu, dimpotrivă, puii fărădelegii?” (*Cărarea Împărăției*, p. 214). Iar în alt loc ține să evidențieze că „venirea lui Iisus la nuntă nu ar trebui înțeleasă numai ca un simplu fapt divers, fără o semnificație neînchipuit mai largă pentru aducerea și conducerea personală a fiecărui om ce vine în lume” (p. 236).

Sămânța de om – pe care știți cum o numește știința – sau, pe un termen intermediar, energia genezică⁵⁸ – cum o numesc – este o problemă și a preotului, și a medicului. Totul depinde de felul cum lucrează omul asupra acestui capital din viața lui⁵⁹. Cum îl învățăm să o chivernisească, căci este una dintre puterile naturale despre care e vorba în subiectul conferinței. Dacă va fi de așa fel grijită, chivernisită, atunci energia de primul ordin va da roade de regenerare a insului, a familiei, a neamului. Când asupra acestui capital – energia genezică – nu se stărnește cu prețul sau cu măsura care trebuie, acestea degenerază⁶⁰ și avem în jos toate formele de degenerescență a insului, a familiei, a neamului, atât în privința trupului, număr, sănătate etc., cât și a sufletului: credința greșită, misticism fals sau nebunie.

Dacă lucrăm asupra energiei genezice cum trebuie avem o convertire a acesteia, deci o regenerare a insului, a familiei, a neamului.

Dacă duhovnicul se lasă biruit de fața omului, sau de neștiința lui (asta este singura scuză de luat în seamă), avem toate formele de pervertire a energiei genezice, adică formele anormale, deci rostul duhovnicului este de a lovi în păcat, mai ales în rădăcina păcatului⁶¹.

Vorbirăm în sus de convertirea energiei genezice, deci regenerarea insului, a familiei, a neamului, iar în jos, de nuanțele de pervertire a energiei genezice, a seminței de om – degenerarea neamului.

Energia genezică, fie după categoria bărbați sau femei – și de aici începe împletirea fiziologiei cu duhovnicia –, e o energie naturală menită să perpetueze speța. Dacă lași porunca firii de capul ei, fără îngădire, e de așa fel încât tinde spre pervertire, din pricină că e însoțită de momeala plăcerii.

⁵⁸ În *Cărarea Împărăției*, Părintele folosește acest termen, spunând: „Le-aș numi «geneze», fără să greșesc... căci, după Genetică, au rolul să nască și să organizeze caracterele generației următoare (p. 219). Iar mai departe, folosește doar numirea de *geneze* și de *energie genezică*. De altfel, în *Cărarea Împărăției* avem cel puțin trei subcapitole unde tratează mai pe larg despre aceasta, și anume: „Legile și fărâdelegile” (pp. 234-235), „Genetica acum 3500 de ani” (pp. 235-237), respectiv „Dispoziții de drept bisericesc confirmate de genetică” (pp. 237-238).

⁵⁹ Într-o schiță de predică din ianuarie 1943, Părintele nota tocmai despre acest capital din viața omului, amintind necazurile ce stau înaintea celui care își risipește sămânța fără rost (*Scrieri inedite*, p. 128).

⁶⁰ Termenul „degenerare” îl găsim în *Scrieri inedite*, pp. 319-326, unde zice: „Degenerarea nu numai că e ireversibilă, dar crește în progresie geometrică, pe când sănătatea sau «calitățile» scad.”

⁶¹ „Rădăcina necazurilor e aceeași cu rădăcina răutăților: păcatul – înfrângerea morală a omului, când el conspiră cu diavolul contra Legii lui Dumnezeu.” (*Scrieri inedite*, p. 338). Acesta este modul în care Părintele definește păcatul. Tot acolo mai spune: „Dacă omul stă prea mult în ascultarea celui viclean, pierde credința, i se întuneacă mintea, nu mai ascultă de nimeni, face din necazuri «motiv» de necredință”.

Omul se lasă momit de momeala plăcerii⁶² și astfel este tâlhărită⁶³ energia genezică, în tot pomelnicul păcatelor curviei, care sunt și în căsătoria legiuită. Să vă înșir păcatele prin care se tâlhărește energia genezică⁶⁴:

1. Deja de la 5-6 ani apar jocurile cu împunsături necurate, de-a mirele cu mireasa, cu sora, cu verișoara.

2. A doua perioadă este de la 14-15 ani (atârână de gradul de vitalitate a individului), (când, *n.n.*) apare altă formă de desfrânare: malahia sau, pe limba poporului, curvie cu mâna. Ea ține de la 14 până la 75 de ani, dacă nu se grijește să se izbăvească de ea.

3. Desfrânarea cu dobitoacele este tot în faza copilăriei. Alteori o ia pe perversiuni și face păcatul cu dobitoacele. Se poate să țină acest păcat și după copilărie.

4. Acum, după aceste păcate, dă cu ticăloșia sa în păcatele curviei. La căsătorie, mulți nu se pot căsători din pricină că ținuta lor are o gravă defectiune. Pe respectivul nu-l doare nimic, dar nu reușește să convie și să-și aleagă o soție. Fetele, de asemenea, au desfrânarea cu mâna, dar la ele merge așa de departe, încât ajung să se lupte cu nebunia. O vom dovedi.

5. Alte păcate din acest pomelnic sunt cele din interiorul familiei, începând cu cele de dinaintea cununiei bisericești cu propria aleasă. Ei nu mărturisesc păcatul înainte și cer Sfânta Taină a Căsătoriei peste curvia nemărturisită⁶⁵. După aceea se miră de traiul

⁶² Despre momeala plăcerii care, după cum îi este și numele – momeală, îl ademenește și îl prinde pe om, Părintele spune: „Căuta cineva «rădăcina durerilor» oamenilor și voia s-o smulgă... Nu știa că oamenii nu i-ar fi dat voie... pentru că oamenii nu umblă după o concepție de viață a fericirilor, ci după una a plăcerilor. Acestea două sunt diametral opuse și fundamental protivnice.” (*Scrieri inedite*, p. 339).

⁶³ Referitor la tâlhărirea energiei genezice Părintele atrăgea adesea atenția, zicând: „Trupul cel hotărât după fire să împlinească cu lucrul sfatul lui Dumnezeu și sfatul dreptei socoteli, împlinește sfatul fărădelegii, robind patimilor contra firii, care-l spurcă, îl tâlhăresc de vlagă, îl strică cu bolile și cu totul îl fac neputincios spre ostenele suirii de la chip la asemănare.” (*Cărarea Împărăției*, p. 137). Fiind „biruit de momeala plăcerii”, omul cade în păcat și își risipește sămânța fără rost, aceasta fiind „o putere de foarte mare preț pentru sănătate și întregimea minții, și satana umblă să tâlhărească pe oameni de ea cu momeala păcatelor.” (*Scrieri inedite*, p. 152) Într-o însemnare din 9 ianuarie 1943 găsim despre „ce necazuri pățește omul care își risipește sămânța fără rost, biruit de momeala plăcerii” (*Scrieri inedite*, p. 128). Prin reluarea în cadrul conferinței din martie 1943 a unei idei consemnate cu doar două luni înainte, evidențiază faptul că aceasta se încadrează în sfera „preocupărilor” sale, reprezentând chiar „tema Cuvioșiei sale”. (Cf AMA, dosar nr. III-26-1943, doc. 2264-1943)

⁶⁴ Păcatele amintite aici sunt prezentate pe larg în *Cărarea Împărăției*, în următoarele capitole: „Copiii născuți în lanțuri” (pp. 244-247), „Jalea într-un convoi de monștri” (pp. 248-249) și „O mare pacoste cu descoperirea Americii” (pp. 249-253).

⁶⁵ Într-un cuvânt datat 21 februarie 1942, spunea că vrajba în casă apare din mai multe motive; de exemplu: „Din curvii nemărturisite, făcute înainte sau după Căsătorie. Astfel au intrat

rău și că nu e binecuvântarea copiilor. Prin păcat înainte de Căsătorie, fata s-a temut că prinde copii. Această frică fiind foarte puternică s-a resimțit în tot corpul și astfel i-au fost paralizate ovarele. În felul acesta ajunge să nu mai aibă copii, să fie sterilă. A gustat mai înainte de vreme din fructul oprit și a avut o teamă care a trecut prin ea ca un curent electric ce i-a paralizat ovarele.

6. După Căsătorie poate fi desfrânarea⁶⁶, așa o numește Scriptura. Sub numele Căsătoriei își îngăduie toată risipa și toate blestemățiile. Ce se întâmplă? Se face o pervertire a energiei genezice până acolo că intră în simțul lor și desfrânarea devine a doua natură. Când este a doua natură, ei sunt robiți de plăcere și sărăciți de putere. Când se întâmplă să mai zămislească și copii, energia naturală nu va fi transmutată. Copilul nu e de trai, căci energia genezică cere două cenzuri: una în afară, cu rostul binecuvântat de Dumnezeu, fiind uniți cu Taina Căsătoriei, adică zămisirea de copii, căci căsătoria nu este dată spre plăcere, ci este însoțită și de o plăcere. Asta este cu totul altceva. Ispitiți, oamenii au despărțit plăcerea de poruncă și se feresc de zămislire, ferire care aduce daune atât bărbatului, cât și femeii. Aceasta ajunge tot la sterilitate. Ferirea de copii este a doua pricină a sterilității⁶⁷ (a doua cenzură o vom vedea mai jos).

Acestea sunt formele de pervertire. Acesta este felul în care se tâlhărește capitalul vital. Ce-i de făcut? De a acționa energic asupra acestui capital, ca să fie trecut sub forma de energie convertită și să nu se dărapene în pervertirea energiei genezice.

Numai atunci este nunta binecuvântată de Biserică, când este spre naștere de copii, restul este desfrânare⁶⁸.

în casă nouă cu o pecete drăcească pe suflet și pe trupul lor. Și pentru că nu s-au mărturisit, acel păcat are să le spargă casa, tocmai pentru că n-au omorât pe diavolul, care e cel care face acest lucru.” (*Scrieri inedite*, p. 96).

⁶⁶ Un alt aspect asupra căruia Părintele atrage atenția este desfrânarea de după Căsătorie. De pildă, în *Scrieri inedite*, despre desfrânarea între soți spune că „e pricina pentru care vine vremea de se bat, de li se sparge casa”. De asemenea, indică și cauza pentru care bărbatul și femeia ajung la desfrânare, zicând: „pentru nepăzirea postului și-a sărbătorilor nu se pot înfrâna de la pofta trupeză, și așa zămislesc copii în zile neîngăduite, peste care nu se află darul lui Dumnezeu, ci pedeapsa lui Dumnezeu”. Tot aici, ne spune ce se întâmplă și cu copiii născuți în zile neîngăduite și despre moștenirea de care vor avea parte – „Pentru nepăzirea de poftă trupeză, pe care ai întipărit-o în ei, în vremea celor nouă luni de sarci-nă, se nasc copiii îndărătnici, neascultători și fără frică de Dumnezeu. Aceștia vor cădea în curvie toți, și noroc în viață nu vor avea.” (p. 105). Însă, ceea ce remarcăm în acest cuvânt al Părintelui este și un specific al său, și anume acela de a evidenția întotdeauna că orice patimă își are o rădăcină și anumite „roade”.

⁶⁷ În *Cărarea Împărăției*, sterilitatea, alături de nevroze și alte boli, sunt numărate între urmările desfrânării (p. 246), dar acest text trebuie corelat cu *Scrieri inedite*, pp. 318-320, unde semnala că din cauza înmulțirii uciderii „familia intră în criza desființării”.

⁶⁸ Aceeași idee o dezvoltă Părintele într-un cuvânt rostit în 22 februarie 1942, când spunea: „Nunta într-atât e binecuvântată de Dumnezeu, cât e spre naștere de fii. Încolo, chiar între soții legiuți, e desfrânare; și pentru ea vine bătaia lui Dumnezeu pe oameni în fel și fel de chipuri”.

Acest adevăr este greu de primit până nu-i dovedești, nu-i spui de ce așa. Răspunsul vine de îndată ce voi dovedi ce fizionomie ia insul, familia, neamul, când ar asculta de voința lui Dumnezeu. Voința lui Dumnezeu aceasta este: sfințirea și să vă feriți de desfrânare. Și ca să știți să stăpâniți vasul în sfințenie și cinste, nu în patima poftelor, că numai atunci nunta este binecuvântată de Dumnezeu, când e spre naștere de prunci. Restul e desfrânare.

Desigur, avem de lucru cu cel mai vrăjmaș dintre toate păcatele, căci peste măsură este încălțit omul cu desfrânarea. Mulți îți zic: de ce este păcat? Pentru că treci de măsura care, desigur, pare foarte aspră.

Iată ce pățește omul care desfrânează: de îndată ce energia naturală este tâlhărită prin una dintre formele desfrânării, această energie nu-și mai are și cursul ei intern. Nu mai are și funcția sa endocrină. Organele care izvorăsc această energie nu mai au răgaz, nu mai prididesc să treacă energia lor prin transformare în sânge, energie care este foarte trebuitoare în circulația sângelui.

De aceea trebuie o presiune de înfrânare, de a opri trecerea în afară, până nu a trecut în aparatul circulator. Trecerea energiei genezice în sânge este, ca să folosim o analogie, ca și trecerea energiei căderii de apă în energie electrică. Așadar, nu este o trecere de substanță, ci de energie, sângele capătă granule de energie vitală, cu rostul de a ține în bună stare organismul trupesc.

Sufletul este de altă natură decât energia genezică, chiar dacă aceasta este transformată după cum am arătat.

Printr-o morală rigoristă, adică după cum e dorința lui Dumnezeu, energia genezică trece ca energie vitală în sânge. Această energie se mai numește „energie harmonică”. Când o ai în sânge, ea îți asigură sănătatea în întregime, a tuturor organelor. Tot prin această energie harmonică se asigură, prin urmare, și buna funcționare a sistemului nervos cerebro-spinal, simpatic și nervos, în general.

Energia aceasta, care-și are sediul în sectorul de jos al omului, dacă este bine strunită, trece în sânge și dă organismului sănătatea perfectă. De îndată ce ai tâlhărit-o, sănătatea devine șubredă. Toate tânjesc, devin șubrede: stomac, ficat, plămân, simțurile, oasele chiar.

Lucrul acesta l-am văzut cu ochii. Oameni abia calzi în gură veneau într-un suflet la mănăstire și vârsta lor (era, *n.n.*) de 30-40 de ani. Și-i întrebam: cum se poate de este așa de prăpădit la vârsta asta?

Dar pe de altă parte, eu vedeam semnele desfrânării pe fața lui și, după caz, chemam și pe soț și pe soție și-i întrebam: vreți să fiți sănătoși? Vrem, cum să nu vrem,

(*Scrieri inedite*, pp. 104-105 și 96). În alt loc, mai spunea: „Iată de ce la Căsătorie nu ajunge numai numărul anilor, îngăduiți de lege, ci se cere și vârsta credinței în Dumnezeu, prin care, «păzind hotarele legii», să se asigure stăpânirea peste patimi. Majoratul părților îl decide mintea, nu instinctul; credința, nu necredința; înfrânarea, nu desfrânarea.” (*Cărarea Împărăției*, p. 269).

că doar am fost și pe la toți doctorii și nu ne-au găsit nimic. De fapt, aveau toate organele la loc, fără lipsuri mari și evidente pentru doctori. Le lipsea energia care nu-i lăsa să funcționeze normal.

Vreți să fiți sănătoși? Iată ce să faceți:

Țimp de... după caz, să trăiți în înfrânare, din toate punctele de vedere, în toate privințele. Pleca omul. Eu făceam socoteala matematic, cât timp este necesar să primească energia harmonică și să se refacă, căci omul nu moare, ci trăiește zilele care-i sunt rânduite de Dumnezeu. După o jumătate de an se făceau sănătoși. Veneau la mănăstire și acum nu știau cum să-I mulțumească lui Dumnezeu că s-au făcut sănătoși fără doctorii. Doctoria erau ei, dar nu știau.

Și acum despre hormoni și microbi.

Toți cei care își tâlhăresc energia genezică pătesc și boli microbiene. Desfrânarea e cauza și aici. Microbii stau la pândă în noi ca niște tâlhari. De fapt, fiecare dintre noi avem agenții tuturor bolilor, dar ei nu pot acționa decât atunci când au un mediu prielnic. Ca să poată irupe acțiunea lor virulentă, se cere un mediu propice. În felul acesta, dacă nu ești înarmat cu siguranța internă (a energiei hormonice), poți trece aproape prin bolile tuturor organelor, și spuneau unii din oameni seria de boli prin care au trecut una după alta: stomac, intestine, ficat, plămâni etc. Aceasta pentru că la ei nu mai exista siguranța internă care să pareze acțiunea microbilor. Acum, dacă îl convingi că trebuie să fie înfrânat, îl aduci pe calea sănătății fizice. Asta o fac hormonii care distrug microbii.

Iată și legătura cu sufletul. Aparatul nervos cerebro-spinal – și, în general, sistemul nervos – e un dicționar între două lumi: cea văzută și cea nevăzută sau neauzită. E dicționarul între suflet și lumea de dincoace. Este mediul de transmisie între lumea lui Dumnezeu și lumea aceasta. Aparatul acesta de radio-recepție este intermediarul între cele văzute și cele nevăzute. Dacă ai sănătatea care trebuie, traducerea se face firesc. Dacă n-ai energia endocrină necesară, n-ai nici sănătate – și sunt vreo șase glande cu funcție endocrină, dintre care cea mai importantă este hipofiza (o glandă mică de la baza creierului mare care are legătură cu glandele din sectorul de jos al omului). Dimpotrivă, dacă ai această energie endocrină, ai și un aparat bun de radio-recepție și transmisie, ca să le faci cunoscute celui din lumea nevăzută.

Dacă ai o morală puristă, dacă duci o viață curată, se întâmplă această convertire a energiei vitale și întreg aparatul de radio-recepție (sistemul nervos) îți servește admirabil cauza. De îndată ce ești șubred cu viața (purțările sunt păcătoase), și aparatul este șubred și înregistrează toate nebuniile. Ești, într-adevăr, pradă a unei lumi nebune. Ești în cazul unui fals misticism sau în domeniul psihiatriei. Medicina spune că nici nu poate stabili o limită între normal și anormal. Nebun în lumea de dincoace. Duhovnicul o poate spune după viața pe care o duci.

Tot așa pot fi clasați și cei care propovăduiesc un misticism bolnav. Și sunt mulți care vorbesc în numele acestui misticism bolnav. Merg până a zice că sunt Hristos. A fost unul la mănăstire. Dar stai, frate, nu te grăbi! Și căutam să-i cunosc viața.

Viața înfrânată duce la redobândirea sănătății, încât să poți deosebi limpede binele de rău.

Lucrurile acestea sunt așa: ori de câte ori ca duhovnic acționăm energic, fără să ne temem de ponoase, asupra acestui capital vital, energia genezică, tot de atâtea ori putem avea formele de regenerare a insului, familiei și, dacă acțiunea se extinde pe o rază mai mare, și asupra neamului. Regenerarea atât în privința sănătății fizice, cât și a minții, căci numai cu mintea sănătoasă poți împlini porunca lui Dumnezeu.

În Biserică, omul tâlhărit nu poate primi cuvântul lui Dumnezeu, căci el este ca o corabie sfărâmată, aruncată de valuri pe mal, ca o epavă, și oricât te-ai strădui de a străluci cu strălucirea unui Ioan Gură de Aur, tot nu te poate asculta. El e tâlhărit prin acele păcate de toată puterea lui sufletească. O spune și Sf. Apostol Pavel despre păgâni care, deși au avut filozofi mari, n-au putut să ajungă la o viață mai bună. Aceasta este, de altfel, și tragedia intelectualității noastre. N-au morală și n-au nici credință. De cutezi să le-o spui în față îți râde, dar cine va râde la urmă, acela va râde cu adevărat.

Dacă veți fi pătrunși de misiunea Bisericii și de misiunea preotească⁶⁹, lucrați mai cu curaj pentru a curăți pe oameni. În felul acesta vom avea o regenerare și a sufletului, și a trupului. Căci numai cu o sănătate regenerată vom putea face față împrejurărilor de astăzi. Numai așa va spori credința ca în vremurile dintâi. Numai așa ne vom putea face preoți adevărați. Numai așa vom putea împiedica întinderea necredinței. Numai așa vom putea să scăpăm să nu pășim ceea ce pățesc frații din strana strâmbă (eu nu zic strana stângă, căci pe aceasta o avem noi, ci strana strâmbă), adică lucrând asupra acestui capital vital, pentru ca să putem împiedica obrăznicia necredinței.

Așa că, în deplină cunoștință a misiunii noastre, putem păși la lucru, căci noi nu suntem singuri, Mântuitorul este cu noi. Personal, am această cunoștință, de care nu sunt vrednic. Mi-am văzut Stăpânul și mi-a arătat păcatele⁷⁰. Așa se deosebește adevărul de părere, căci mi-a arătat păcatele mele (nu ale altora).

⁶⁹ „«Misiunea preoției» – spune Părintele – nu e nicidecum numai licența în Teologie și actele chiriarhiei prin care ești trimis, în bună rânduială, preot în parohie. Deși obiectiv și asta e. Subiectiv, trebuie să știi, trebuie să fi conștient de ceva mai mult: că ești trimis de Dumnezeu pe pământ către oameni și ai anumite lucruri de spus... trebuie deci să fii și om de cultură, și cât mai vastă, și și om de credință, care ții în ființa ta evidența divină într-o neîntreruptă continuitate de conștiință” (*Scrieri inedite*, p. 255).

⁷⁰ În *Scrieri inedite* găsim un text numit „Viziunea din gară”. Acesta este primul și singurul din manuscrisele Părintelui în care face referire directă la o experiență duhovnicească a sa ce s-a petrecut în gara din Chișinău, cea la care face referire și aici, în cadrul conferinței. „Oare nu la așa ceva m-am legat când L-am văzut într-o gară, privind peste hărmălaia lumii, la tragedia ce avea să vie a doua zi: al Doilea Război Mondial, cu niște ochi de o frumusețe divină și cu o infinită durere și că ne vedea pe toți?” (*Scrieri inedite*, p. 161). Iar în alt loc, Părintele spune: „Întâlnirea cu Mântuitorul schimbă pe oricine; iar cine L-a întâlnit, nu poate să nu-L propovăduiască, să aibă și

E vorba de o mobilizare morală făcută cu tot natul. Și nu izbutesc decât dacă se curăță de păcate cât este cu putință (și cât este cu puțință este și cu trebuință); atunci va spori Dumnezeu credința. Tu, duhovnic, nu ești decât unealtă și omul de curaj. Atunci vom putea socoti să-i întărim pe cei care sunt ai lui Dumnezeu din valurile de oameni.

Vor veni vremuri în care cei păcătoși numeric vor fi mai tari, dar calitativ, cei credincioși, căci calitatea totdeauna este superioară cantității⁷¹. Prin răbdarea noastră, a preoților, vom putea să ne mântuim sufletul. Noi suntem lucrători luați în ceasul al unsprezecelea. Pacea s-a luat de pe pământ și calul cel roșu a ieșit în lume⁷². Așa că, de îndată ce-și fac de cap, să alegem pe cei care sunt de ales, căci pe un lup îmbrăcat în piele de oaie nu poți decât a-i lua pielea de oaie și a-l arăta lup adevărat. Sau, având un vraf de pleavă, în zadar te vei ruga: pleavă bună fă-te grâu, că tot nu se va face.

Spiritul vremii noastre e acesta al ceasului al unsprezecelea⁷³. Lupta este pusă, noi trebuie să zorim lucrul ca să nu piară cei ai lui Dumnezeu. Trebuie să fie următor al unei porunci, pentru ca în vreme de vârtaj, vreme care va cuprinde pe oamenii de pe toată suprafața pământului, să nu-și piardă capul.

alții parte de neasemănata bucurie de a merge după El, toată stadia vieții”. (Părintele Arsenie Boca, *Practica vieții monahale*, p. 134.)

⁷¹ În vremurile pe care le trăim este vizibil faptul că cei credincioși sunt în inferioritate numerică. Dar aceasta nu trebuie să intimideze pe cei credincioși. Părintele ne asigură aici că întotdeauna calitatea este superioară cantității. (Așa a fost prezentată și în discuția dintre Avram și Dumnezeu în legătură cu Sodoma – dacă se găseau doar cinci drepti cetatea ar fi fost salvată). De altfel, textul-testament înscris de Părintele în cartea deschisă (Evanghelia) pe care Mântuitorul o ține în mâini în icoana de pe catapeteasma bisericii Mănăstirii Prislop începe cu următoarele cuvinte biblice: „Nu te teme, turmă mică” (Lc 12, 32). Așadar, înaintea lui Dumnezeu primează calitatea, iar nu cantitatea. Tot Mântuitorul a spus că „mulți sunt chemați, dar puțini aleși” (Mt 22, 14).

⁷² Prin expresia „pacea s-a luat de pe pământ”, Părintele se referă la contextul dificil al celui de-al Doilea Război Mondial, iar expresia „calul cel roșu a ieșit în lume” se referă la comunism; ambele vădesc contextul dificil în care erau rostite aceste cuvinte.

⁷³ Această afirmație evidențiază un specific al vremurilor pe care le trăim, un mod care ne robește pe mulți, delăsarea în cele duhovnicești. O altă referire la duhul ceasului al unsprezecelea mai găsim la Sfântul Ioan Gură de Aur, care – într-un mod dătător de nădejde – ne învătă: „De a ajuns cineva abia în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă din pricina întârzierii, căci darnic fiind Stăpânul, primește pe cel de pe urmă ca și pe cel dintâi, odihnește pe cel din al unsprezecelea ceas ca și pe cel ce a lucrat din ceasul dintâi; și pe cel de pe urmă miluiește, și pe cel dintâi mângâie; și acestuia dăruiește; și faptele le primește; și gândul îl ține în seamă, și lucrul îl prețuiește, și voința o laudă.” („Cuvânt de învățătură al celui între sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului, în sfânta și luminată zi a slăvitei și mântuitoarei Învieri a lui Hristos, Dumnezeuul nostru”, în *Slujba Învierii*, EIBMBOR, București, 2000, pp. 45-46).

Dacă nu-i sănătate, este scăzută și credința⁷⁴. Ea trebuie să fie așa de tare încât cu prețul vieții să o mărturisești. Să avem, așadar, grijă să nu se piardă credința. Să avem grijă să nu fie neputincioși. Pentru aceasta să nu piardă vremea. Ziua aceea a încercării nu este zi de temere, ci pe cei ai lui Dumnezeu îi bucură. Ori de câte ori le spun oamenilor la mănăstire cum cheamă Dumnezeu pe cei păcătoși la pocăință, tot de atâtea ori ei plâng. Or, eu totdeauna sunt cu semnele bucuriei pe față. Într-adevăr, pentru cel slab cu credința zilele grele sunt pricini de plâns; or, pentru cel pregătit, nu, ci mai mult, este prilej de bucurie. Noi avem posibilitatea, dacă vom regenera poporul nostru printr-o viață morală aspră, să-l putem trece prin proba grea a muceniciei.

Cei căldicei, desigur, vor fi de pagubă. Să nu fim și noi vinovați de aceasta. Cei răi se vor lepăda de Dumnezeu și se vor lega de stăpânitorii veacului. Pentru aceștia nu va fi deschisă Împărăția. Pe ei îi va cuprinde atunci groaza. Sunt contrari celor care cred. Aceștia (cei credincioși, *n.n.*) când văd că vin vremuri tari (nu se tem, căci înțeleg că, *n.n.*) se împlinește cuvântul lui Dumnezeu: „când veți vedea că vin vremuri de război și zvonuri de războaie, vedeți să nu vă înpăimântați, căci trebuie să fie toate, dar încă nu va fi sfârșitul, căci se va scula neam peste neam și împărăție peste împărăție..., dar cel ce va răbda până în sfârșit, acela se va mântui” (*Mt 24, 6-13*). Cei ai credinței suntem cei ai curajului. Nu ne temem, căci – trecând proba muceniciei – știm ce ne așteaptă.

În ceea ce privește cuvintele „Acesta este glasul de dimineață al vremii ce va să vină” (*Ier 7, 25*)⁷⁵ trebuie înțelese că aceasta este o misiune mistică către puterile naturale, dintre care nu am vorbit decât despre una: energia genezică. Ar mai trebui să vorbesc și despre ereditate, mediu și destin, alte puteri naturale (destinul, după concepția de acum, vine mai mult de la Divinitate).

Acesta e nervul conferinței. Acesta e înțelesul titlului conferinței: *Misticismul și puterile naturale. Care din acestea vor putea duce la mântuirea neamului?* Am adus câteva din dovezile Sfintei Scripturi, căci e plină, apoi dovezile științei, precum și probele pe mine și pe cei care m-au ascultat.

Atunci nădăjduiesc că mare furtună se iscă între bine și rău, între lumină și întuneric, căci mulți sunt ținuți în întuneric de rău.

Este o funcție mistică către puterile naturale, dar cât de cât să lămuresc această funcție mistică și către celelalte trei puteri naturale.

⁷⁴ „Sănătatea e condiție de mântuire.” (*Scrieri inedite*, p. 341). A se ve-dea și subcapitolul „O cât mai deplină sănătate”, unde Părintele spune că sănătatea „le trebuie la toți, dar mai ales slujitorilor Bisericii de toate treptele și tagmele” (*Scrieri inedite*, p. 340).

⁷⁵ „Din ziua când părinții voștri au ieșit din pământul Egiptului și până în ziua aceasta am trimis la voi pe toți robii Mei – prorocii – și i-am trimis în fiecare zi dis-de-dimineață.” Acest verset scripturistic de la Ieremia Prorocul (7, 25) este tâlcuit de Părintele Arsenie în *Cărarea Împărăției*, p. 293.

Și ereditatea este o forță cu care să luptăm. Și se poate interveni și în ereditate⁷⁶, adică și în mediul extern ca și în cel intern (cum am văzut), cât și în cel spiritual cu deosebire, vom vedea că se poate interveni și în puternica forță a destinului care oarecum nu este din lumea aceasta. Când auzim cuvântul destin, pare că ai auzi că e vorba de o forță care îți anihilează orice inițiativă sau care ți-ar micșora răspunderile. Lucrul nu stă tocmai așa. Când purtările tale sunt rele, pedeapsa lui Dumnezeu vine până la al patrulea neam. Așa scrie în Sf. Scriptură: „Că până la al patrulea neam vine pedeapsa lui Dumnezeu” (Iș 20, 5)⁷⁷.

Ori de câte ori, ca duhovnici, auzim că copilul este neputincios, tot de atâtea ori ne lovim de ereditate, de influența mediului și, dacă mergem și mai la rădăcina lucrurilor, de destin: copilul ispășește vina părinților. De multe ori trebuie să o ispășească și pe a strămoșilor⁷⁸.

Se poate însă interveni și în ereditate, și în influența mediului și chiar și în zona divină a destinului nostru, care cârșuește (încurcă, *n.n.*) pe pământeni.

Destinul⁷⁹ este de speriat numai întru atât întrucât asupra celor care păcătuiesc e ca o forță strivitoare. Dar dacă îl considerăm în partea lui divină, atunci forța aceasta a destinului are altă față. În cazul când avem perversiunea energiei genezice, o ereditate proastă, un mediu decăzut, cu siguranță că dă în boli, și trupești, și sufletești. Când mediul social este în vraiște, cum este astăzi, desigur că destinul este strivitor. Pedepsele vin unele după altele⁸⁰.

⁷⁶ Despre cum se poate interveni și în ereditate stă scris și în subcapitolul „Nu se poate să nu se poată” din *Cărarea Împărăției*. Așadar, „ieșirea din înghesuiala aceasta... nu e cu puțință decât trăind prezența nevăzută a lui Hristos în noi, trăind învățătura creștină în toate fibrele ființei, ceea ce face cu puțință lui Dumnezeu să scoată afară, prin mecanismul eredității, neghina recesivă și, în vremea străduinței celui din cauză, să facă să revină mulțime de geneze recesive în geneze dominante, ceea ce lui Dumnezeu îi este foarte cu puțință.” (p. 268)

⁷⁷ A se vedea și *Scrieri inedite*, p. 335, unde, făcând trimitere la același pasaj biblic, explică de ce pedeapsa lui Dumnezeu se oprește la al patrulea neam, zicând: „Al cincilea neam nu mai e pomenit, fiindcă neamul aceluia pedepsit s-a stins.”

⁷⁸ Un aspect similar găsim într-o scrisoare către M. și I., unde spunea: „Scăderile unui om când se mută, mai rămân și urmașilor, să se lupte și ei cu ele. Dacă le sting, le scot din fire, pentru biruința lor, se luminează și haina sufletului ce s-a mutat din trup. Când se luptă cineva cu «scăderile sale» și, cu ajutorul lui Dumnezeu, le biruie, se bucură și se luminează un șir nesfârșit de înaintași ai noștri. Aceste biruințe sunt cele mai puternice rugăciuni, pentru toți cei mutați de la noi” (*Scrieri inedite*, p. 284).

⁷⁹ Prin destin – în accepțiunea Părintelui – înțelegem că „în fiecare ins ce vine în lume Dumnezeu ascunde un gând al Său, un plan pe care-L urmărește între oameni, și, potrivit cu el, tocmirea celui ce vine capătă însușirile de a-l putea îndeplini, ne aflăm în raza unei mari taine” (*Cărarea Împărăției*, p. 278).

⁸⁰ „Cu cât oamenii își vor pogori destinul lor din Cer, pe pământ, cu atât mai mult se va cutremura pământul sub ei: fiindcă totuși nu este pace decât de la Dumnezeu. Un destin răsturnat

Dacă însă Biserica, preoții, Statul chiar ar lucra spre o regenerare a neamului, atunci destinul nu ar avea fizionomia aceasta strivitoare, ci cu totul o altă înfățișare. Ar fi o funcție majoră de ridicare a tuturor puterilor. Destinul nu ar mai trimite conducători care să te spânzure⁸¹, ci care să te ajute. De noi atârnă cei de mâine, de felul cum vom ști să le dăm locul, așa vor veni. Oamenii se plâng că nu le-au mai auzit, dar eu i-am întrebat: N-ați fost la biserică? N-ați auzit poruncile lui Dumnezeu: Ascultatu-le-ați? – Ba! E de vină părintele? – Ba! Vă tânguieți de lipsa păstorilor? E durere, lipsesc. Dar cu ocazia aceasta vă leg prin bună tocmeală: sfătuiți pe oameni ca să păzească nepătată sarcina, căci orice legătură trupească peste copilul din pânțece e rea, căci se întipăresc în copil toate poftele părinților și, la împlinirea vârstei, răsar toate faptele tatălui ca ciupercile după ploaie. Când să crească, cresc și faptele moștenite.

De îndată ce ofer sufletului de la Dumnezeu venit o temniță întunecoasă, peste care ai semănat toate relele, va covârși omul cel din afară pe cel dinlăuntru. Și chiar dacă Dumnezeu l-a trimis cu destinația de a fi preot, fiind încărcat cu păcate, temnița de pe el îl va strivi și va fi neputincios, ca să nu zic necredincios. El nu va putea să propovăduiască cu toată puterea cuvântul lui Dumnezeu. Mai mult va fi spre sminteală: va predica apă și el va bea vin.

De aceea trebuie să intervenim, căci lumea nu se gată cu noi. Trebuie să lucrăm sistematic asupra problemei morale ca să poată trimite Dumnezeu propovăduitori vrednici poporului, altfel se răresc tot mai mult⁸². Ca să fie cum îi vrea Dumnezeu atârnă și de la părinți, căci aceștia îi încarcă cu poveri prea mari, pe care copiii trebuie să le

antrenează în răsturnare, antrenează în revoluție totul în jurul lui. Așa se face că cei ai lui Dumnezeu, «cunoscând spiritul vremii», cunoscând înclinarea ei spre Făcătorul său, au pacea lui Dumnezeu; pe când ceilalți, ignorând sensul existenței, iubind fața exterioară a lumii, se găsesc în afară de sens, munciți launtric de pârașul conștiinței, care, și fără credința lor, îi va aduce la judecata lui Dumnezeu” (*Scrieri inedite*, p. 33). Iar în alt loc spune: „organismul își echilibrează funcțiunile, și indirect destinul său, după concepția în care se integrează” (p. 327). Și: „pătimașii – de orice fel – decad de la destinul omului” (p. 347) sau „Acum», «aici», pendulăm între un «destin» de slavă și un «destin» nenorocit.” (p. 381).

⁸¹ Despre conducători sau „înaintestătători” și „deținătorii puterii” spune că „au să dea seama, chiar și de venirea sabiei după dreptate” (*Cărarea Împărăției*, p. 285).

⁸² În *Scrieri inedite* găsim răspunsul la întrebarea „De ce se răresc păstorii?”, și anume: „În ceea ce-L privește pe Dumnezeu – trimițătorul sufletelor în lume – nu El e de vină, ci de la părinții de pe pământ pricină, iubitori de păcate fiind îi încarcă cu poveri și-i bagă într-o temniță grea și nestrăvezie spre Dumnezeu de unde au venit și unde trebuie să se întoarcă, și încă nu singuri.” (p. 146). Iar în altă parte, Părintele ne oferă și soluția, zicând: „Vă trebuie preoți mai buni? – Nașteți-i! Nu mai stați cu gânduri ucigașe împotriva copiilor, că nu știți în calea cărui mare dar de la Dumnezeu te-ai găsit împotrivă – și ai să dai seama; de aceea mai bine gândiți-vă și rugați-vă lui Dumnezeu ca copiii voștri să-I fie slujitori între oameni!” (*Cuvinte vii*, p. 58).

ispășească, și când sunt maturi și ar trebui să propovăduiască pe Hristos, ei sunt ispășitori ai păcatelor înaintașilor.

Iată temeiul pentru care suntem răspunzători de misiunea aceasta de regenerare morală. Căci dacă Dumnezeu nu ne trimite conducători luminați, nu Dumnezeu este de vină. În felul acesta, destinul nu e ceva apăsător, strivitor. Dumnezeu trimite sufletul cu anumită misiune, dar tu, pământeanele, ești de vină că ea nu se desfășoară, că preotul nu poate propovădui cu toată puterea și nu e un povățuitor al poporului. Ci scrie: „Dacă nu se vor îngriji pentru păcatele lor, pentru acestea îi voi da în mâinile copiilor lor”. Deci de noi depinde, de noi atârnă ce generație vine.

Știm cu toții că după război (1914-1918) (Primul Război Mondial, *n.n.*) am căzut în toate păcatele, am călcat postul, am desfrânat. Am văzut și rezultatele. Asta a fost generația de după război și din timpul războiului.

În vreme de război nici nu trebuie concepuți copii, căci aceștia moștenesc toată starea nervoasă a tatălui, care vine cu nervi zdrobiți de branduri, atacuri etc. A fost cu pușca în vremea aceea? Să nu se mire nimeni că la vremea lui copilul va lua pistolul și va ucide. Generația de acum să priceapă aceste lucruri: ori se leapădă de păcate, ori va vedea ce zile vor veni⁸³.

Iată schițată și această forță, destinul, care este și naturală, și supranaturală, căci jumătate este de pe pământ, iar numai cealaltă jumătate e de la Dumnezeu. Deci și de noi atârnă ce zile vor veni⁸⁴. Destinul nu e numai în mâna lui Dumnezeu, ci și a acelor ce știu ce e și cum lucrează.

Dar aceste trei forțe: ereditatea, mediul și destinul, le voi dezbate atunci când vom pune problema natalității⁸⁵. Atunci vom vorbi mai mult pe limba medicilor, căci se pare că acolo au și ei răspundere, că au și ei o misiune în regenerarea neamului. Dar la ei este multă necredință. Dar va trebui să mai lase pe Hipocrat și pe Virchow și să vină să se adape de la doctorul trupurilor și al sufletelor și să se dea la o viață morală.

Concluzii:

⁸³ După cum bine putem remarca, Părintele era foarte direct, atrăgându-ne atenția asupra a ceea ce se va întâmpla de nu vom asculta, de nu ne vom întoarce către Dumnezeu printr-o pocăință curată și sinceră. Mai departe nu rămâne decât atât: „Cine are urechi de auzit să audă” (Lc 8, 8).

⁸⁴ În *Cărarea Împărăției*, stă scris: „Sus în Cer, la cârma nevăzută a lumii se rânduiește ce să fie jos pe pământ, cu toți și cu fiecare. Dar cele ce vin să se întâmple pe pământ tot de pe pământ își iau plecarea; așa că, în toate, oricând, și de noi atârnă ce să vie de la dreapta judecată. Că așa se ține cumpăna între sus și jos.” (p. 119).

⁸⁵ După cum reiese din documentele existente în AMA, problema natalității era o temă în pregătire pentru una dintre conferințele pastorale viitoare și își propunea să reunească toți preoții din județul Făgăraș. Dar despre problema denatalității, care contribuie la „stingerea neamului” amintește și în *Cărarea Împărăției*, p. 263.

Intervenirea energică în ținerea rigoristă a moralei, a vieții morale a insului, a familiei și, prin aceasta, a neamului! Asta pentru că vremea o cere. Dacă boala este grea, și medicamentul este mai puternic. Sunt leacuri de limită. Când beteșugul s-a întins, recurg la asemenea leacuri de limită, care ori te fac sănătos, ori te pierd. Răul își face de cap. Ori îl luăm de coarne, noi toți, care suntem hotărâți să ducem o viață după Dumnezeu, ori vom fi pierduți.

Să o facem ca să nu fim păgubași la ceasul încercării.

Dumnezeu să ne ajute!